

Mirza'nın 1577'de ölümünden sonra II. İsmail'e intisap ederek onun nakışhanesinde de çalıştı. Ancak bu müddet pek kısa olmalıdır. Çünkü II. İsmail de 1577 Ramazanında vefat etmiştir. Abdullah-ı Şirâzî bu tarihten sonra Meşhed'e döndü ve ölümüne kadar ilk efen-disi İbrâhim Mirza'nın türbedarı olarak yaşadı.

P. P. Soucek, Şirâzî'nin eserleri hakkındaki kanaatlerini *Encyclopaedia Iranica*'da (I, 205-207) genişçe anlatır ve bilhassa 1556-1565 yılları arasında hazırladığı Molla Câmî'nin *Heft Evreng* mesnevisi üzerindeki tezhiplerinin çok dikkat çekici olduğunu söyler. *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisinin müzehhep serlevhası içinde, eserin Abdullah-ı Şirâzî tarafından tezhip edilerek ciltlendiği açıkça kaydedilmiştir. Hilâlî'nin *Şifâtü'l-âşîkîn* isimli 989 (1581) tarihli eseri de onun imzasını taşımaktadır. Kâdî Ahmed, Abdullah'ın bu eseri Meşhed'de hazırladığını ifade etmektedir. Tezhipteki üslûbunu Şah Tahmasb'ın nakışhanesinden çıkmış eserlere bağlamak mümkündür. Lâke cilt kapakları, dayanıklılığı sebebiyle XVI. yüzyılda çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Yine

Kâdî Ahmed'in bildirdiğine göre Abdullah-ı Şirâzî, ruganî denilen bu tarzda da büyük ustalardan biridir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâdî Ahmed Kummî, *Gülîstân-ı Hüner* (nşr. A. S. Hânsârî), Tahran 1352 hş., s. 148; İskender Bey Münşî, *Târîh-i Alem-ârâ-yı Abbâsî*, Tahran 1334-35 hş., I, 177; Mehdi Beyânî, *Ahvâl ü Âsâr-ı Hoşnûvîsân*, Tahran 1363 hş., IV, 1090; P. P. Soucek, "Abdallâh Şirâzî", *Etr.*, I, 205-207.

ALİ ALPARSLAN

ABDULLAH b. ŞÜBRÜME

(عبدالله بن شبرومة)

(bk. İBN ŞÜBRÜME).

ABDULLAH-I ŞÜTTÂRİ

(عبدالله شطاری)

(ö. 832/1428-29)

Şüttâriyye tarikatının kurucusu kabul edilen Hindistanlı mutasavvif.

Hakkındaki bilgiler daha çok Gulâm Server-i Lâhûrî'nin *Hzinetü'l-aşfiyâ*'na dayanmaktadır. Hemedâniyye tarikatını Ali el-Hemedânî'den, Kâdiriyye tarikatını Şeyh Abdülvehhâb'dan aldı. *Hzinetü'l-aşfiyâ*'a göre Şehâbeddin es-Sühreverdî'nin soyundan gelen Abdullah, Tayfuriyye tarikatı şeyhlerinden Muhammed Ârif'e intisap etti. Şeyhi ona Şüttârî (veya Şattâr) lakabını verdi; hırka giydirerek tarikatı yayması için Hindistan'a gönderdi. Abdullah-ı Şüttârî önce Hindistan'ın Bankipûr şehrine, sonra Kanpûr'a gitti ve orada büyük bir üne kavuştu. Bir süre sonra Câlûh'a geldi; Câlûh hükümdarının başşehir Mend'e kendisine tahsis ettiği bir yere yerleşerek tarikatını yaymaya başladı. *Nüzhetü'l-havâtır* müellifinin *Gülzâr-ı Ebrâr*'dan naklettiğine göre 832'de (1428-29) Mend'de vefat etti. Değişik şekillerde kaydedilen tarikat silsilelerinin hepsi Bâyezîd-i Bistâmî'ye ulaşır. Abdullah-ı Şüttârî'nin meşrebi, tasavvufta üç genel temayülü ifade eden tarîk-i ebrâr, tarîk-i ahyâr, tarîk-i şüttârdan sonuncusudur. Bu yol aşk, vecd ve cezbeyi esas alır. Kendisine "pîr-i tarikat", "sâhib-i tarikat" denilmekle birlikte Şüttâriyye tarikatı daha önce de mevcuttu. Nitekim bazı kaynaklarda şeyhi Muhammed Ârif'e Şüttârî lakabı verilmektedir. Kendisinden

önce genel bir tasavvufî tavrı ifade eden Şüttâriyye, Abdullah-ı Şüttârî tarafından özel bir tarikat olarak kurulmuş olmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Zebîdî, *İk'dü'l-cevheri's-semîn* (M. Tancî nüshası fotokopisi), DİA Ktp., nr. 4323, s. 73; Harîrîzâde, *Tibyân*, I, 184^b; Gulâm Server-i Lâhûrî, *Hzinetü'l-aşfiyâ*, Leknev 1914, II, 185; Ma'sûm Ali Şah, *Tarâyuku'l-hakâyık*, Tahran 1316-19/1898-1901 — Tahran, ts. II, 151-152; Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtır*, III, 100-101; Yûnus İbrâhim es-Sâmer-râî, *Ulemâ'ü'l-Arab ft şibhi'l-kârretü'l-Hindiy-ye*, Bağdad 1986, s. 154; T. Yazıcı, "Şattâriyye", *İA*, XI, 355-356; a.mif., "Tarikat", *İA*, XII, 15.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

ABDULLAH b. TÂHİR

(عبدالله بن طاهر)

Ebû'l-Abbâs Abdullâh b. Tâhir b. el-Hüseyn (ö. 230/844)

Abbâsiler devrinin önemli devlet adamı ve kumandanlarından.

182'de (798) muhtemelen Horasan'da doğmuş, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını orada geçirmiştir. Babasının nezareti altında çok iyi yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Hârûnürreşid'in oğulları Emîn ile Me'mûn arasındaki hilâfet mücadelesinde Me'mûn tarafını tutan ve bu işte baş rolü oynayan babası Tâhir'in maiyetinde o da bu mücadeleye katıldı. el-Cezîre'de çıkan isyanları bastırmak üzere 815 yılında bölgeye vali tayin edilen babasının yanında ilk askerî ve idarî tecrübelerini kazandı. Babasının buradan ayrılmasından sonra (11 Ağustos 819) onun vekili sıfatıyla mücadeleye devam etti. Babası Horasan valiliğine tayin edilince o da Bağdat sâhibü's-şurta'lığına getirildi. el-Cezîre isyanlarının tehlikeli bir hal alması üzerine halife Me'mûn tarafından el-Cezîre ile birlikte Şam ve Mısır valiliğine tayin edilerek isyanı bastırmakla görevlendirildi (821). 20.000 kişilik bir kuvvetle Rakka'ya gelince, önceleri âsilere karşı müsamahalı davranarak kendisine karşı birlikte hareket etmelerini önlemeye çalıştı. Ancak isyan, bütün Kuzey Suriye ve el-Cezîre bölgesindeki Mudar kabilelerinin katılmasıyla genişleyerek dört yıl kadar sürdü. Bunun üzerine âsilerin hareket üssü haline getirdikleri kaleleri zaptederek onları tes-

